

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра економіки та соціальних дисциплін

ПОГОДЖЕНО:

Перший проректор,
полковник внутрішньої служби,
к.ю.н., доцент

Олійник О.І.

«_____» _____ 2021 р.

СИЛАБУС

**навчального курсу «Економічна теорія»
спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»
форма навчання: денна**

РОЗРОБНИК:

начальник кафедри,
доктор економічних наук, професор
Гончаренко О.Г. _____

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри економіки та
соціальних дисциплін
Протокол № __ від «__» _____ 2021 р.

Кредити та кількість
годин:

3 кредити ECTS; години: 20 годин лекцій, 26
годин семінарських занять та 44 години
самостійна робота.

Чернігів – 2021

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра економіки та соціальних дисциплін

СИЛАБУС

**навчального курсу «Економічна теорія»
спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»
форма навчання: денна**

Кредити та кількість годин: 3 кредити ECTS; години: 20 годин лекцій, 26 годин семінарських занять та 44 години самостійна робота.

Чернігів – 2021

Анотація курсу

Вивчення економічної теорії є основою, базисом для розуміння економічного життя суспільства, формування нового типу економічного мислення та економічної культури в майбутніх покоління, що сприятиме ефективному вирішенню складних завдань трансформації економічної системи України до ринкових умов господарювання. Найближчі десятиліття економічній науці у вищій школі потрібно буде підготувати нову генерацію спеціалістів різних галузей з ґрунтовними знаннями основ функціонування сучасної економіки, механізму взаємодії законів економічного розвитку з економічними відносинами, пріоритетних принципів господарювання, що забезпечить якісні перетворення в суспільстві, сприятиме підвищенню продуктивності праці, впровадженню новітніх технологій, зростанню ступеня задоволення потреб. Сучасна фундаментальна економічна наука має надати теоретичний та практичний інструментарій майбутнім юристам. Спеціалістам інших галузей для їх професійної діяльності, показати як саме, на стику багатьох наук вирішувати актуальні господарські проблеми, приймати управлінські рішення.

Як навчальна дисципліна «Економічна теорія» вивчає економічні відносини між людьми, що виникають у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання економічних благ. Ці економічні відносини регулюються об'єктивними економічними законами і реалізуються через економічну поведінку суб'єктів, які приймають рішення в умовах необмежених потреб і обмежених ресурсів. Це також система наукових поглядів на господарське життя суспільства, які дають всебічне уявлення про закономірності його розвитку. Вона не лише пояснює, як відтворюється суспільство, а й сприяє його розвитку, запобігає повторенню деяких негативних економічних явищ, дає можливість прогнозувати майбутній розвиток економічної системи країни.

Мета курсу

Мета навчальної дисципліни «Економічна теорія» передбачає комплексне вивчення економічних відносин як форми суспільного виробництва, пізнання основ економічного життя людського суспільства, проблем раціонального та ефективного використання обмежених ресурсів з метою задоволення потреб суспільства. Важливою умовою вивчення курсу «Економічна теорія» є опанування економічних категорій, вивчення загальних основ, суті, методів пізнання та етапів виникнення економічної теорії, законів і принципів функціонування ринкової економіки, підприємництва, процесів відтворення та економічного зростання, державного регулювання та місця економіки України у світовому господарстві.

Організація навчання

Тематичний план

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Семінари	Практичні заняття	Самостійна робота
Розділ 1. Вступ в економічну теорію						
1	Предмет і метод економічної теорії	7	2	2	-	3
2	Суспільне виробництво	7	2	2	-	3
3.	Товарна організація та її роль в еволюції суспільства	7	2	2	-	3
4.	Ринок як економічна форма функціонування економіки	7	2	2	-	3
Розділ 2. Макроекономіка						
5.	Підприємство в ринковій економіці.	7	2	2	-	3
6.	Капітал, витрати виробництва	5	-	2	-	3
7.	Ринок робочої сили і зарплата	7	2	2	-	3
8.	Аграрні відносини та їх розвиток в сучасних умовах	7	2	2	-	3
Розділ 3. Макроекономіка						
9.	Економічна безпека держави	7	2	2	-	3
10.	Макроекономічна нестабільність та економічне зростання	7	-	2	-	5

11.	Держава і її економічні функції	9	2	2	-	5
12.	Кредитно-банківська система.	8	2	2	-	4
13	Становлення і розвиток світового господарства	5		2		3
Всього годин за курсом		90	20	26	-	44

Завдання до семінарів та практичних занять

Плани семінарських занять

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії - 2 години

Питання семінарського заняття:

1. Визначте основні етапи розвитку економічної теорії.
2. Які сучасні економічні теорії ви знаєте і в чому полягає принципова відмінність між ними?
3. Дайте визначення предмета економічної теорії та охарактеризуйте еволюцію його трактування.
4. Назвіть коло проблем, які вивчають економічна теорія, мікро- і макроекономіка.
5. Дайте визначення суті економічного закону. Назвіть основні види економічних законів.
6. Чим відрізняються економічні категорії від економічних законів?
7. Чим відрізняються економічні закони від законів природи?
8. Які ви знаєте методи пізнання економічних процесів? Охарактеризуйте основні їх види.
9. Розкрийте функції економічної теорії.
10. Яке місце економічної теорії у системі економічних наук?
11. Чому, на вашу думку, необхідно вивчати курс економічної теорії?
12. Яке практичне значення має економічна теорія?
13. Економічна теорія як теоретико-методологічна база інших економічних наук

Література: основна № 1- 4, 5, 6,7, 8, 10-11; допоміжна № 5,6, 7, 8, 9, 11.

Тема 2. Суспільне виробництво -2 години

Питання семінарського заняття:

1. Дайте визначення й покажіть відмінності між матеріальним і нематеріальним виробництвом. Що таке "духовне виробництво"?
  2. Охарактеризуйте основні риси натурального і товарного виробництва.
  3. Які умови виникнення товарного виробництва?
  4. Як ви розумієте економічну відокремленість товаровиробників?
  5. Які загальні риси і відмінності простого й розвинутого товарного виробництва?
  6. Назвіть основні фактори виробництва і розкрийте їхній взаємозв'язок.
  7. Розмежуйте поняття "економічне зростання" й "ефективність виробництва".
  8. Назвіть економічні й соціальні показники ефективності суспільного виробництва.
  9. Чому суспільне виробництво є вирішальною сферою життя людського суспільства.
  10. Дати характеристику елементів процесу виробництва і їх ролі в сучасному виробництві.
  11. Галузева структура суспільного виробництва і її роль в національному господарстві.
  12. Як здійснюється взаємодія між сферами матеріального і нематеріального виробництва.
  13. Що є результатом процесу матеріального виробництва.
  14. Яка роль в сучасному суспільстві сфери нематеріального виробництва.
  15. Фактори виробництва і їх роль в процесі матеріального виробництва.
  16. Дати характеристику факторів виробництва, які визнані сучасними вченими-економістами.
  17. Економічне зростання як результат ефективності функціонування національної економіки.
  18. Навіщо розраховують показники економічної ефективності.
  19. Що показують показники соціальної ефективності.
1. *Література: основна № 1- 4, 5, 6,7, 8, 9, 10-11; допоміжна № 2,10,13,19,27.*

Тема 3. Товарна організація і її роль в еволюції суспільства – 2 години.

Питання семінарського заняття:

1. Що таке натуральне господарство і які характерні ознаки воно має.
2. Що є причинами виникнення і функціонування товарного виробництва.
3. Проста і розгорнута форма товарного виробництва.
4. Дати характеристику економічним і неекономічним благам.
5. Вартість і споживна вартість товару.
6. Корисність, цінність та рідкісність товару.
7. Праця конкретна і абстрактна, втілена в товарі.
8. Вартість товару: індивідуальні і суспільні витрати.
9. Порівняйте теорію трудової вартості з теорією граничної корисності і обґрунтуйте, чому їх необхідно поєднувати.

10. У чому полягають сутність і функції закону вартості.
11. Сутність товарного виробництва і причини його виникнення.
12. Історичний характер споживної вартості та вартості.
13. Основні фактори, що зумовлюють тенденції до розширення та звуження товарного виробництва.
14. основні риси товару в сучасних умовах.
15. Проаналізуйте основні функції грошей в сучасних умовах.
16. Характеристика структури грошової системи.
17. Основні закони грошового обігу.
18. Інфляція і чому в ХХ столітті вона стала хронічною.
19. Основні риси та основні функції закону вартості.

Література: основна № 1- 4, 5, 6,7, 8, 10-11; допоміжна № 1, 3,6,8,9,11, 12, 13, 14, 17,19,24.

Тема 4. Ринок як економічна форма функціонування економіки. – 2 години.

Питання семінарського заняття:

1. Який із секторів економіки (ринковий чи бюджетний) кращий? Аргументуйте свою позицію.
2. Хто і як визначає пропорції між бюджетним і ринковим секторами економіки?
3. Дайте "класичне" і "маркетингове" визначення ринку. Що між ними спільного і відмінного?
4. За яких умов виникає ринок?
5. Назвіть риси сучасної ринкової економіки й розкрийте їхній зміст.
6. Що таке економічна свобода? В яких формах вона проявляється?
7. Назвіть принципи функціонування ринкової економіки та розкрийте їхній зміст.
8. Дайте характеристику структури ринку за різними критеріями.
9. Назвіть функції ринку і розкрийте їхній зміст.
10. Які функції в ринковій економіці виконують домогосподарства?
11. Які функції у ринковій економіці виконують підприємці?
12. У чому полягає специфіка функцій держави в ринковій економіці?
13. Що таке суспільні блага, яка їхня структура?
14. Виробництво яких благ притаманне ринковому сектору економіки (звичайних чи суспільних) і чому?
15. Що таке позитивний і негативний зовнішні ефекти? Який із них небезпечніший? Аргументуйте свою позицію.
16. Що спільного і відмінного між теоріями зовнішніх (екстернальних) ефектів А. Пігу та Р. Коуза? Яка теорія здається вам реалістичнішою і чому?
17. Який механізм перетворення екстернальних ефектів в інтернальні? Яка роль держави в цьому процесі?
18. Дайте визначення поняття "ринкова інфраструктура" і розкрийте значення її для безперервного функціонування ринку.
19. Для чого запроваджується біржова торгівля? Чи змінилося її значення на рубежі тисячоліть? Якщо так — розкрийте зміст змін. Якщо ні — поясніть чому.
20. Які функції виконують різноманітні угоди біржової торгівлі?
21. Які ви знаєте об'єкти біржової торгівлі (за видами бірж)?
22. Якими цінними паперами торгують на фондовій біржі? Що таке котирування цінних паперів?

Література: основна № 1- 4, 5, 6,7, 8, 10-11; допоміжна №2,4,7,10,13,22, 27,29.

Тема 5. Підприємство в ринковій економіці - 2 години

Питання семінарського заняття:

1. Дайте загальну характеристику підприємництва та розкрийте спільне і відмінне у поняттях "підприємництво" і "бізнес".
2. Які причини зумовили еволюцію теорій підприємництва? Розкрийте головні пункти цих еволюційних змін.
3. Дайте порівняльну характеристику класичної та інноваційної моделей підприємництва.
4. Чим (якими чинниками) визначаються організаційні форми підприємництва?
5. Які типи об'єднань підприємств Ви знаєте? Чим визначається доцільність використання кожного з них?
6. Як виявляють ступінь залежності підприємств, що входять у корпоративний капітал?
7. Що таке концентрація виробництва? За якими показниками визначають її рівень?
8. Який критерій лежить в основі поділу підприємств на малі, середні та великі? Для чого потрібна така класифікація?
9. Що визначає доцільність вибору типу підприємницької діяльності?
10. Назвіть переваги та недоліки малого підприємництва.
11. Які переваги та недоліки (обмеження) властиві великому підприємству?
12. Яке місце в системі підприємництва займають середні підприємства? Чому?
13. Що таке венчурне підприємництво, які функції воно виконує, на

яких засадах функціонує?

14. Що особливого ви вбачаєте в лізинговій формі підприємництва?

15. Що таке франчайзинг? На яких засадах він створюється? Назвіть його переваги та обмеження.

Література: основна 1- 4, 5, 6,7, 8, 10-11; допоміжна № 3,10,12,14, 16,21, 27, 28,30.

Тема 6. Капітал, витрати виробництва – 2 годин.

Питання семінарського заняття:

1. Охарактеризуйте основні концепції капіталу, сформовані у процесі розвитку економічної науки.
2. Розкрийте сутність понять "людський капітал", "інтелектуальний капітал", "соціальний капітал".
3. Охарактеризуйте конкретні форми існування капіталу.
4. Проаналізуйте відмінності між основним та оборотним капіталом.
5. Що таке витрати виробництва? Які існують види витрат?
6. У чому полягає економічна сутність прибутку?
7. Проаналізуйте основні форми прибутку.
8. Як визначається норма прибутку?
9. Яку економічну роль відіграє прибуток?
10. У чому сутність фізичного і морального зношування основного капіталу?
11. Які основні методи амортизації використовуються за сучасних умов?
12. Розкрийте сутність та інструменти амортизаційної політики держави.

Література: основна 1- 4, 5, 6,7, 8, 10-11; допоміжна № 4, 7, 9,10, 11, 16, 19,21,27, 28.

Тема 7. Ринок робочої сили і заробітна плата.- 2 години

Питання семінарського заняття:

1. Охарактеризуйте види доходів і відмінності між ними.
2. У чому різниця між номінальними і реальними доходами?
3. У чому сутність розподілу доходів?
4. Які форми розподілу доходів вам відомі?
5. Назвіть принципи (закони) розподілу доходів у суспільстві за марксистською та маржиналістською концепціями.
6. У чому полягає зміст заробітної плати? Яких форм вона набуває?
8. Розкрийте їх зміст.
7. Чому сучасна економічна теорія розглядає дохід на капітал
10. (незалежно від того, яких форм він набуває) як відсоток?
8. Що таке рентний дохід? Які фактори його зумовлюють? Поясніть,
12. за яких умов виникають рентні доходи.
9. Якими факторами визначається дохід підприємця? Яких форм він набуває?
10. Чому існує нерівність у розподілі доходів?
11. Які ви знаєте методи відображення та виміру нерівномірного розподілу доходів між різними верствами населення?
12. Назвіть основні інструменти, за допомогою яких держава здатна впливати на зменшення диференціації у розподілі доходів між окремими членами суспільства.
21. Які відмінності між техніко-економічним і соціально-економічним поєднанням особистісних і речових факторів виробництва ?
22. Що впливає на тенденцію до зниження вартості робочої сили та тенденцію до її підвищення?
23. Назвіть основні функції заробітної плати?
24. Проаналізуйте основні форми і системи заробітної плати, порівняйте їх ефективність?
25. Чим різняться номінальна та реальна заробітні плати?
26. Характеристика мінімальної заробітної плати в Україні ? Тенденції її встановлення в світі.
27. Прожитковий мінімум і його вплив на встановлення мінімальної заробітної плати.
28. Ринок робочої сили в Україні, особливості формування?
29. Функції біржі праці в Україні?
30. Безробіття як економічна категорія?
31. Рівень безробіття в Україні та світі?
32. Вплив держави на рівень безробіття.

Література: основна №1- 4, 5, 6,7, 8, 10-11; допоміжна № 2,6,7,8,9,15,17,19,30.

Тема 8. Аграрні відносини і особливості їх розвитку в сучасних умовах - 2 години.

Питання семінарського заняття:

1. Розкрийте зміст аграрних відносин і покажіть їхню специфіку.

2. У чому полягає проблема власності на землю і як вона вирішується в Україні?
3. Які ви знаєте види сільськогосподарських підприємств?
4. Що таке земельна рента? Які її види ви знаєте?
5. Розкрийте суть диференційної земельної ренти і покажіть причини її виникнення.
6. Що таке монопольна рента. Назвіть причини її виникнення.
7. Що таке ціна землі й від чого вона залежить?
8. Прокоментуйте фактори, що впливають на зростання цін на землю.
9. Що таке агропромисловий комплекс і яка його структура?
10. Чому необхідна державна підтримка сільськогосподарського виробництва?
11. Які головні напрями державного регулювання АПК?
12. На що спрямована земельна реформа в Україні?

Література: основна № 1- 4, 5, 6,7, 8, 10-11; допоміжна № 1, 2,3,4, 10, 11, 13, 14, 16, 19, 25.

Тема 9. Економічна безпека держави. – 2 години.

Питання семінарського заняття:

1. Визначення поняття безпека і загроза.
2. Економічна безпека і її об'єктивні завдання.
3. Зовнішні в внутрішні загрози.
4. Економічна безпека в системі національної безпеки.
5. Рівні побудови системи економічної безпеки.
6. Критерії оцінка національної безпеки.
7. Життєво важливі інтереси, національний спосіб життя.
8. Загрози економічній безпеці на сучасному етапі.
9. Міжнародна економічна безпека.
10. Науково-технічна безпека держави.
11. Енергетична безпека держави.
12. Забезпечення економічної безпеки інтелектуальної власності.
13. Фінансова безпека.
14. Продовольча безпека.
15. Інформаційна безпека.
16. Тіньова економіка та її вплив на економічну безпеку країни.
17. Корупція і економічна безпека.

Література: основна №1- 4, 5, 6,7, 8, 10-11; допоміжна № 15, 16,17, 19, 30.

Тема 10. Макроекономічна нестабільність і економічне зростання. - 2 години.

Питання семінарського заняття:

1. Чим зумовлена циклічна форма економічного розвитку. Чи здатне людство уникнути циклічних коливань економіки.
  2. Дайте порівняльну характеристику теорій циклічних коливань, висвітлених М.Туган-Барановським.
  3. Охарактеризуйте короткі, середні та довгі цикли та розкрийте наслідки їх взаємодії.
  4. Поясніть суперечливість впливу циклічного розвитку на економіку.
  5. Що таке нециклічні коливання економіки. Як вони впливають на стан національної економіки.
  6. Охарактеризуйте структурні кризи.
  7. Чим зумовлені фінансові кризи, і які наслідки їх впливу на економіку.
  8. Розкрийте причини, зміст і наслідки екологічних криз.
  9. Економічне зростання і його вплив на суспільний розвиток.
  10. Типи та теоретичні концепції економічного зростання.
- Література: основна № 1- 4, 5, 6,7, 8, 10-11; допоміжна № 1, 2, 4, 9, 11, 12, 16, 18, 19, 20, 21, 25, 27, 29, 30.*

Тема 11. Держава і її економічні функції. - 2 години.

Питання семінарського заняття:

1. Дайте визначення категорії «фінанси» і розкрийте об'єктивну необхідність їхнього використання.
2. Охарактеризуйте спільні та відмінні категорії «фінанси» і «гроші».
3. Розкрийте основні структурні елементи фінансів.
4. Що таке фінансова система, які її складові.
5. Дайте визначення державного бюджету і розкрийте його функції.
6. Розкрийте у загальному вигляді структур надходжень та видатків державного бюджету.
7. Чим відрізняються поняття «асигнування», «субсидії», «субвенції», «дотації».
8. Охарактеризуйте принцип «бюджетного фінансування».
9. Коли державі доцільно мати профіцитний бюджет.
10. Що таке бюджетний дефіцит, яких форм він набуває.

11. Який зв'язок між бюджетним дефіцитом і державним боргом.
  12. Дайте визначення податків і розкрийте їхні функції.
  13. Що таке податкова система.
  14. Яку роль в економічному та соціальному житті відіграють податки.
- Література: основна № 1- 4, 5, 6,7, 8, 10-11; допоміжна № 1, 2, 4, 9, 11, 12, 16, 18, 19, 20, 21, 25, 27, 29, 30.*

Тема 12. Кредитно-банківська система – 2 години.

Питання семінарського заняття:

1. Назвіть джерела формування кредитних ресурсів і розкрийте їхній зміст.
2. На яких принципах функціонує кредит.
3. Назвіть спільні і відмінні риси між комерційним і банківським кредитом.
4. Що спільного і відмінного між іпотечним і ломбардним кредитом.
5. У чому полягають особливості міжнародного кредиту.
6. Що таке кредитна система.
7. Які функції виконує Національний банк України.
8. Поясніть функціональне призначення комерційних банків.
9. Розкрийте зміст і структуру пасивних банківських операцій.
10. Розкрийте зміст і структуру активних банківських операцій.
11. Охарактеризуйте зміст і структур посередницьких банківських операцій.
12. У чому полягає відмінність між депозитними та ощадними внесками.
13. Розкрийте зміст і структуру грошових ресурсів комерційних банків.
14. Який вплив мають на національну економіку міжнародні кредити.
15. Необхідність і зміст кредитних відносин. Джерела позичкового капіталу.
16. Кредитна система, її функціональна та інституціональна структури.
17. Сутність і економічний механізм виникнення позичкового відсотку.
18. Джерела і механізм формування банківського прибутку.
19. Податкова система, її структура. Сутність і функції податків. Види податків.
20. Взаємозв'язок економічної теорії та економічної політики.
21. Еволюція економічних уявлень про роль держави в економіці.
22. Економічні функції держави.
23. Основні напрямки, пріоритети, методи та інструменти економічної політики.

Література: основна № 1- 4, 5, 6,7, 8, 10-11; допоміжна № 1, 2, 4, 9, 11, 12, 16, 18, 19, 20, 21, 25, 27, 29, 30.

Тема 13. Становлення і розвиток світового господарства - 2 години

Питання семінарського заняття:

1. Об'єктивні передумови виникнення світового господарства: міжнародний поділ праці та його сутність; розвиток і становлення світового ринку; інтернаціоналізація господарського життя та її сутність.
2. Особливості світової економіки на рубежі ХХІ ст.
3. Сутність і різновиди міжнародних економічних відносин: міжнародна торгівля, її види й структура; міжнародна міграція трудових ресурсів; причини та види міжнародного руху капіталів.
4. Міжнародні валютні відносини: валюта, її зміст та види; міжнародна валютна система та етапи її розвитку; європейська валютна система, її становлення й розвиток; валютні ринки. Валютні курси та їхній режим.

Література: основна № 1- 4, 5, 6,7, 8, 10-11; допоміжна № 1, 2, 4, 9, 11, 12, 16, 18, 19, 20, 21, 25, 27, 29, 30.

Завдання для самостійної роботи

Ряд питань навчальної дисципліни виносяться на самостійне опрацювання. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного проходження курсу. Для виконання завдань самостійної роботи вам необхідно підготувати запропоновані питання з кожної теми. Кожне питання має бути ґрунтовно висвітлене в обсязі не менше двох сторінок рукописного тексту.

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії.

Вивчення курсу економічної теорії слід розпочинати з визначення зародження і розвитку економічної теорії у людському суспільстві. Вам необхідно опрацювати всі основні напрямки еволюції економічної теорії. Особливу увагу слід звернути на перші наукові вчення меркантилістів, фізіократів, англійську школу політичної економії. Виділіть для себе центральні ідеї даних шкіл. Охарактеризуйте внесок класиків політичної економії А.Сміта, Д.Рікардо в економічну теорію.

1. Зародження та основні етапи розвитку політичної економії.
2. Первісна економічна думка та її представники: меркантилізм; фізіократи; класична політичної економії; історична школа; марксизм; маржиналізм.
3. Основні напрямки сучасної економічної теорії: інституціоналізм; кейнсіанство та його еволюція;

неокласичний напрям.

При самостійному засвоєнню теми слід звернути увагу на основні проблеми:

1. Розвиток економічної думки в Україні.
2. Єдність економічної теорії та господарської практики
- 3 цієї теми передбачений наступний **перелік тем рефератів:**

1. Розвиток економічної думки в Україні.
2. Економічні суперечності та їхня роль у соціально-економічному розвитку суспільства.
3. Формальна й діалектична логіка у процесі пізнання економічних явищ і процесів.
4. Роль економічної теорії у формуванні світогляду.

Тема 2. Суспільне виробництво.

Вивчення теми «Суспільне виробництво» слід розпочинати із з'ясування природи такої форми економічного життя, як натуральне господарство, завдяки якому продукти виробляються для задоволення потреб самого виробника. Чим, на вашу думку, зумовлене існування натурального господарства? Далі проаналізуйте, що послужило появі такої форми зв'язку між виробниками, як товарне виробництво. Які характерні риси товарного виробництва?

1. Типи економічного зростання. Економічне зростання і економічний розвиток.
2. Технологічні способи виробництва. Науково-технічний прогрес і науково-технічної революції: еволюційні і революційні форми розвитку.
3. Сучасний тип економічного зростання та його особливості.

При самостійному засвоєнню теми слід звернути увагу на основні проблеми:

1. Сучасний тип економічного зростання та його особливості.
2. Зміни у взаємозв'язку природи і суспільства. Інтенсифікація економіки й навколишнє середовище.

Шляхи розв'язання екологічних проблем.

3. Проблеми економічного зростання в Україні.

З цієї теми передбачений наступний **перелік тем рефератів:**

1. Матеріальне виробництво – основа життя людського суспільства.
2. Передумови виробництва: потреби і ресурси.
3. Виробництво як процес суспільної праці.
4. Єдність виробництва, розподілу, обміну і споживання.
5. Основні економічні фактори (ресурси) виробництва, їх взаємодія. Закон відносної обмеженості економічних ресурсів.
6. Чинники розвитку суспільного виробництва.
7. Економічна теорія про місце людини в суспільному виробництві.
8. Результативність виробництва, її показники та основні напрямки підвищення ефективності суспільного виробництва.
9. Інтелектуальне та духовне виробництво: діалектика загального і особливого.

Тема 3. Товарна організація і її роль в еволюції суспільства.

Вивчення теми «Товарна організація і її роль в еволюції суспільства» слід розпочинати з основного елемента товарного господарства, який є в усіх суспільствах – це товар. Тому слід почати із з'ясування положення: чому товар є елементарною клітинкою товарного господарства; що він являє собою і чим відрізняється від продукту праці? Охарактеризуйте властивості товару, а саме споживну вартість і вартість. Дайте визначення міновій вартості. При розгляді властивостей товару зверніть увагу на те, чому товар - це суперечлива єдність споживної вартості і вартості. Чому праця товаровиробника є водночас і конкретною, і абстрактною? Охарактеризуйте поняття "величина вартості товару". Як на вашу думку визначається величина вартості товару?

Зверніть увагу на те, що підходів до визначення цінності товару існує багато. В залежності від того, що береться за основу цінності товару, найбільш поширеними є теорії трудової вартості, граничної корисності, попиту й пропозиції, факторів виробництва. Охарактеризуйте ці теорії, а також наступні питання:

1. Закон попиту й пропозиції.
2. Величина вартості товару: вартість товару та фактори, що на неї впливають; індивідуальна і суспільна вартість, їхня сутність; закон вартості, його зміст та функції.
3. Альтернативні теорії вартості.
4. Поняття й типи грошових систем. Види та природа сучасних грошей.
5. Закони грошового обігу.
6. Інфляція: суть, причини, види, наслідки.

При самостійному засвоєнню теми слід звернути увагу на основні проблеми:

1. Нове в розумінні сутності товару та форм його реалізації.
2. Особливості функціонування паперових грошей. Демонетизація.
3. Закони грошового обігу та інфляція в сучасній економічній системі.

З цієї теми передбачений наступний **перелік тем рефератів:**

1. Суперечності товарного виробництва.

2. Товар і економічне благо: спільне й відмінне.
3. Специфіка послуги як товару.
4. Інформація як товар.
5. Ринок кредитних карток в Україні.
6. Виникнення та розвиток грошової системи в незалежній Україні.
7. Зміна ролі золота в сучасних умовах.

Тема 4. Сутність, структура та механізм ринку і проблеми його розвитку

Вивчення теми «Сутність, структура та механізм ринку і проблеми його розвитку» слід розпочати із визначення ринку у вузькому і широкому розумінні слова. Після визначення понять "ринок" необхідно з'ясувати, хто може бути суб'єктом ринку і що являють собою об'єкти ринку. Далі слід зупинитись на умовах функціонування ринку. Як ви вважаєте, чи всі необхідні умови для ринкового господарювання створені в Україні? Більш повно і глибоко сутність ринку можна показати через функції, які він виконує: регулюючу, стимулюючу, економічного відбору, інтегруючу. Які ще функції ринку ви могли б виділити?

Дайте визначення структури ринку з точки зору економічного призначення об'єктів ринкових відносин. Які ще класифікації ринків ви зустрічали в літературі? Дайте стислу характеристику ринку предметів споживання, ринку засобів виробництва, фінансовому ринку, ринку праці. Особливу увагу слід звернути на характеристику інфраструктури ринку, зокрема функціонуванні товарної та фондової біржі. Які відмінності від інших бірж має служба зайнятості в Україні та які її основні завдання?

1. Способи ринкової поведінки економічних суб'єктів: конкуренція, її сутність та функції в ринковій економіці; економічні основи конкуренції. Закон конкуренції.
2. Види та методи економічної конкуренції: внутрігалузова і міжгалузова конкуренція; досконала та недосконала конкуренція; цінова та нецінова конкуренція. Недобросовісна конкуренція.
3. Форми монополістичних об'єднань: монополія та її сутність; картелі, синдикати, трести, концерни, конгломерати; показники монопольної влади.

При самостійному засвоєнні теми слід звернути увагу на основні проблеми:

1. Суперечності становлення ринкових відносин в Україні.
2. Діалектика попиту та пропозиції.
3. Механізм ринкового саморегулювання.
4. Проблеми входження України у світовий ринковий простір та способи їх розв'язання.

З цієї теми передбачений наступний **перелік тем рефератів:**

1. Об'єктивні умови виникнення ринку та його сутність.
2. Переваги та недоліки ринкового механізму.
3. Тіньовий ринок: механізми формування і функціонування, суперечності і соціально-економічні наслідки.
4. Сучасні монополії: суперечності, переваги й вади.

Тема 5. Підприємство в ринковій економіці.

Вивчення теми «Підприємство в ринковій економіці» розпочинають вивчення мікроекономіки, тобто тих економічних процесів і відносин, які виникають у первинній ланці народного господарства - підприємстві. Тому важливо з'ясувати політекономічний аспект підприємства як первинної ланки суспільного поділу праці і водночас основної ланки народного господарства, яка виступає як товаровиробник і забезпечує процес відтворення на основі самостійності та самоокупності. Зверніть увагу на те, що саме на підприємстві відбувається безпосереднє поєднання робочої сили із засобами виробництва, значною мірою вирішується доля науково-технічного прогресу, ефективності виробництва. Оскільки сутність підприємства найповніше виявляється в принципах його діяльності, розкрийте суть усіх принципів. Охарактеризуйте основні функції підприємства. Вивчаючи це питання, виявіть і проаналізуйте причини неоднакового соціального становища працівників на підприємствах різних форм власності.

1. Нові види підприємницької діяльності.
2. Венчурний бізнес, тенденції його розвитку.
3. Система франчайзингу. Підприємницькі мережі.

При самостійному засвоєнні теми слід звернути увагу на основні проблеми:

1. Ризик у підприємницькій діяльності та його види. Венчурний бізнес, тенденції його розвитку.
2. Підприємницькі мережі.

З цієї теми передбачений наступний **перелік тем рефератів:**

1. Мотивації підприємницької діяльності.
2. Економічні основи розвитку підприємництва в Україні.
3. Підприємство і фірма: спільність і відмінності.
4. Інноваційна модель підприємництва: зміст, риси, особливості, межі.
5. Нові форми підприємницької діяльності: зміст, риси, переваги й недоліки.

Тема 6. Капітал і витрати виробництва

Вивчення теми «Капітал і витрати виробництва» треба зосередити увагу на понятті фондів та їх призначенні. Виробничі фонди підприємства перебувають у постійному русі, послідовно проходять три стадії, набирають трьох форм - грошової, виробничої і товарної - і в кожній з них виконують відповідну функцію. Дайте характеристику кожній з них. Після цього слід дати визначення кругообороту фондів. Далі необхідно

проаналізувати структуру виробничих фондів на підприємстві, з'ясувати, за якими ознаками проходить поділ фондів на основні, оборотні та фонди обігу?

1. Чинники й напрямки мінімізації витрат виробництва, їх структура й значення.
2. Проблеми ефективності використання капіталу.

При самостійному засвоєнню теми слід звернути увагу на основні проблеми формування прибутку сучасними підприємствами.

З цієї теми передбачений наступний **перелік тем рефератів:**

1. Трансакційні витрати та їх економічна роль.
2. Собівартість продукції як суспільна форма витрат виробництва та шляхи її зниження.
3. Еволюція теоретичних уявлень про зміст категорії „капітал”.
4. Будова капіталу фірми: технічна, вартісна, органічна тощо.
5. Діалектика функціональних форм промислового капіталу.
6. Фізичний та моральний знос основного капіталу: проблеми України.
7. Шляхи підвищення ефективності використання капіталу.

Тема 7. Ринок робочої сили і зарплата

Вивчаючи тему «Ринок робочої сили і зарплата» необхідно з'ясувати основні параметри, що характеризують стан зайнятості. Далі слід звернути увагу на зайнятість як економічну проблему та охарактеризувати основні види зайнятості. Що ви розумієте під основною і спеціальною формами зайнятості. Далі слід почати з визначення, що таке ринок праці. Назвіть основні суб'єкти ринку праці. Що таке пропозиція робочої сили. Проаналізуйте механізм ринку праці. Що таке пропозиція робочої сили? Назвіть основні фактори, які визначають поведінку людей на ринку праці. Далі зверніть увагу на попит на робочу силу. Які фактори впливають на величину попиту. Що ви розумієте під ціною робочої сили. При самостійному засвоєнню теми слід звернути увагу на глобальну проблему безробіття в світі та Україні.

1. Економічне самовизначення індивіда - умова становлення ринкових відносин у сфері праці.
2. Ринок праці та особливості його функціонування.
3. Соціально-економічний зміст і форми прояву зайнятості. Типи зайнятості.

З цієї теми передбачений наступний **перелік тем рефератів:**

1. Трудові відносини в ринковій економіці.
2. Вартість і ціна робочої сили. Ціноутворення на ринку робочої сили.
3. Еволюція форм і систем заробітної плати у сучасних умовах.
4. Номінальна і реальна заробітна плата, її динаміка та тенденції. Межі заробітної плати.

Тема 8. Аграрні відносини та особливості їх розвитку в сучасних умовах.

Вивчаючи дану тему необхідно охарактеризувати стан та проблеми сільського господарства України. Ознайомитись з основними шляхами реалізації Національної програми розвитку основних галузей сільського господарства. Вивчіть і розкрийте проблеми земельних відносин в Україні та розвитку ринку землі. При самостійному засвоєнню теми слід звернути увагу на проблему розвитку ринку сільськогосподарської продукції вітчизняних виробників і перспективи виходу України на світовий ринок продуктів харчування.

А також розкрити:

1. Проблеми земельних відносин в сучасній Україні.
2. Розвиток ринку землі в Україні.

З цієї теми передбачений наступний **перелік тем рефератів:**

1. Аграрні відносини, їхній зміст і особливості.
2. Ринок земельних ресурсів. Ціноутворення на ринку землі. Ціна землі.
3. Аграрно-промислова інтеграція та агропромисловий комплекс.

Тема 9. Економічна безпека держави

Вивчаючи дану тему обґрунтуйте тези про важливість забезпечення економічної безпеки, як складової частини національної безпеки держави. Розгляньте основні тлумачення поняття "безпека" та критерії її оцінки. Далі слід звернути увагу на внутрішні та зовнішні загрози безпеки країни, та їх особливості в сучасних умовах. Поясніть наявність тіньової економіки в економічних системах і її негативні наслідки. Розкриваючи дані питання, увагу слід зосередити на наступних моментах, зокрема:

1. Економічна незалежність.
2. Стійкість і стабільність національної економіки.
3. Порогові значення критеріальних показників оцінки економічної безпеки.

При самостійному засвоєнню теми слід звернути увагу на основні проблеми існування тіньової економіки в країні та методи боротьби з нею.

Тема 10. Макроекономічна нестабільність та економічне зростання.

Вивчаючи дану тему необхідно зосередити увагу на перерозподілу національного доходу та вплив цін на його вартість. Визначити особливості використання національного доходу, співвідношення споживання та заощадження.

При самостійному засвоєнню теми слід звернути увагу на основні проблеми макроекономічної нестабільності в Україні і проблеми їх вирішення. А також розкрити питання:

1. Перерозподіл національного доходу.
2. Вплив цін на перерозподіл національного доходу.
3. Використання національного доходу. Споживання і заощадження: співвідношення, тенденції й динаміка.

З цієї теми передбачений наступний **перелік тем рефератів**

1. Виробництво національного доходу. Продуктивна і непродуктивна праця.
2. Причини макроекономічної нестабільності.

Тема 11. Держава і її економічні функції

Вивчаючи дану тему необхідно розглядати з визначення, що таке державний бюджет і яка його структура. З'ясуйте основні джерела доходів державного бюджету і на які цілі здійснюються видатки з нього. Охарактеризуйте причини дефіциту державного бюджету та шляхи подання. Державний борг, особливості його накопичення і шляхи покриття.

1. Бюджетний дефіцит: причини та шляхи його подолання.
2. Державний борг, його види та джерела покриття.

При самостійному засвоєнню теми слід звернути увагу на основні проблеми:

1. Державний сектор економіки і державне підприємництво як спосіб реалізації економічних функцій держави.

З цієї теми передбачений наступний **перелік тем рефератів**

1. Особливості державного кредиту.
2. Шляхи збалансування державного бюджету України.

Тема 12. Кредитно-банківська система

Вивчення даної теми слід почати з того, що сучасна ринкова економіка не може існувати без кредитно-банківської системи. Особливу увагу слід звернути на наступні питання:

1. Виникнення банківської системи в Україні та світі.
2. Роль банків в кредитуванні економіки.
3. Світові фінансові та кредитні інституції.

При самостійному засвоєнню теми слід звернути увагу на ролі Національного банку України, як регулятора фінансово-кредитної системи.

З цієї теми передбачений наступний **перелік тем рефератів:**

1. Вплив міжнародних фінансово-кредитних інститутів на економіку України.
2. Пенсійний фонд і його роль в забезпеченні соціальної стабільності в Україні.
3. Державні та приватні фінансово-кредитні інститути і їх роль в економіці України.

Порядок оцінювання

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1

Таблиця 1

№	Назва теми	Всього балів	Форма заняття		
			Лекції (ведення конспекту)	Семінари (конспектування, питань, виступ, доповнення)	Практичні заняття (опрацювання матеріалів для підготовки, успішне виконання завдань)
Розділ 1. Вступ в економічну теорію					
1.	Предмет і метод економічної теорії.	4	-	4	-
2.	Суспільне виробництво.	4	-	4	-
3.	Товарна організація та її роль в еволюції суспільства.	4	-	4	
4.	Сутність, структура та механізм ринку і проблеми його розвитку	4	-	4	
Розділ 2. Мікроекономіка					
5.	Підприємство в ринковій економіці	4	-	4	-

6.	Капітал, витрати виробництва	4	-	4	-
7.	Ринок робочої сили і зарплата.	4	-	4	-
8.	Аграрні відносини та їх розвиток в сучасних умовах.	4	-	4	-
Розділ 3. Макроекономіка					
9.	Економічна безпека держави.	4	-	4	-
10.	Макроекономічна нестабільність та економічне зростання.	4	-	4	
11.	Держава і її економічні функції	4	-	4	
12.	Кредитно-банківська система.	4	-	4	
13.	Становлення та розвиток світового господарства	4		4	
	Разом	52		52	
Виконання індивідуального завдання				8	
Залік				40	
Всього				100 балів	

Робота на семінарах оцінюється за наступними критеріями:

- ваша присутність та **повний** конспект семінарських питань забезпечують вам 1 бал;
- для того аби отримати ще один бал слід брати участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача, висловлення своєї обгрунтованої точки зору під час обговорення проблемних питань);
- виступ із доповіддю на питання за планом семінарського завдання може принести вам ще один бал за умови, що відповідь буде змістовною та відповідати плановому питанню;
- якщо, при виступі, ви проявите ґрунтовну підготовку, висловіте власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріпите її аргументацією, правильно відповісте на уточнюючі питання викладача то можете отримати ще 1 бал.

Таким чином ваша участь в роботі семінару може принести вам до 4 балів за одне заняття. Пропущений семінар відпрацьовується відповідями на питання викладача за змістом семінару під час відпрацювання.

Самостійна робота оцінюється викладачем до 4 балів, за виконання індивідуальних завдань згідно запропонованих тем. Кожен курсант (студент, слухач) має протягом семестру виконати таке завдання. Успішне виконання якого оцінюється за 5 критеріями: 1) грамотність та оформлення – 1 бал; 2) відповідність змісту темі – 0, 5 бали; 3) структурна логічність – 0,5 бали; 4) аргументованість висновків – 1 бал; 5) оригінальність роботи та культура посилань на джерела – 1 бал.

Підсумковий контроль з дисципліни здійснюється на екзамені на якому ви можете отримати до 40 балів в залежності від повноти та обґрунтованості ваших відповідей. Якщо під час проходження курсу ви набрали 60 балів то маєте право не здавати залік вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в Таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Питання до екзамену:

1. Місце, роль та необхідність економічних знань для співробітників кримінально-виконавчої системи.
2. Предмет економічної теорії та її місце в системі економічних наук.
3. Методи пізнання явищ економічного життя та функції економічної теорії.

4. Система економічних законів і категорій економічної теорії.
5. Сутність і структура суспільного виробництва.
6. Економічні потреби і виробництво. Взаємозв'язок потреб і споживання.
7. Матеріальне виробництво - основа життя людського суспільства.
8. Валовий національний продукт.
9. Економічна та соціальна ефективність виробництва.
10. Суспільний поділ праці.
11. Умови і причини виникнення товарного виробництва.
12. Характеристика товару і його властивості.
13. Гроші і їх функції, як загального еквівалента.
14. Суть підприємництва, умови його розвитку, мотиви та функції.
15. Організаційно-правові форми підприємств, які функціонують в ринковому середовищі.
16. Особливості праці втіленої в товар.
17. Підприємство як первинна ланка підприємницької діяльності.
18. Акціонерні товариства і їх види.
19. Витрати виробництва і їх структура.
20. Прибуток і норма прибутку.
21. Ціна. Ціна виробництва.
22. Основні фактори суспільного виробництва.
23. Власність і її роль в системі виробничих відносин.
24. Робоча сила і її вартість.
25. Заробітна плата і її форми.
26. Безробіття, його типи та форми.
27. Безробіття: причини, наслідки, особливості в Україні.
28. Зайнятість та проблеми відтворення сукупної робочої сили.
29. Основні фактори суспільного виробництва.
30. Собівартість продукції та фактори, що обумовлюють її зниження.
31. Номінальна та реальна заробітна плата.
32. Особливості натуральної форми господарювання.
33. Особливості розвитку підприємництва в сільськогосподарському виробництві.
34. Конкуренція і монополія.
35. Орендна плата і ціна землі.
36. Агропромислова інтеграція.
37. Агропромисловий комплекс і його структура.
38. Аграрна криза і аграрна реформа.
39. Фінансова система і її структура.
40. Державний бюджет. Державні видатки. Дефіцит державного бюджету.
41. Податки та їх структура.
42. Матеріальне і нематеріальне і виробництво.
43. Теорії вартості.
44. Ринковий і неринковий сектор економіки.
45. Ринок та його інфраструктура.
46. Види ринків.
47. Страхові компанії як елемент інфраструктури ринку.
48. Біржі і їх діяльність.
49. Кредит. Джерела і форми кредиту.
50. Банківська система України та її структура.
51. Процес виробництва і його продукт.
52. Продуктивні сили і виробничі відносини.
53. Поняття інфляції. Методи і шляхи її стримання.
54. Кругообірот і оборот капіталу.
55. Продуктивність праці і шляхи її підвищення.
56. Основний і оборотний капітал.
57. Номінальна та реальна заробітна плата.
58. Функціонування валютного ринку на Україні.
59. Світогосподарські зв'язки і місце України на світовому ринку.
60. Доходи від власності в ринковій економіці.
61. Закон попиту і закон пропозиції, їх функції.
62. Держава як суб'єкт ринкових відносин. Економічна та соціальна функції держави в ринковій економіці.
63. Валова продукція підприємства.
64. Механізм господарювання в командно-адміністративній економіці.
65. Законодавство України про власність та підприємницьку діяльність.

- 66.Ринкова економіка та соціально-орієнтована ринкова економіка.
- 67.Міжнародні економічні відносини, їх структура та особливості на сучасному етапі.
- 68.Конкуренція в ринковій економіці, її функції та форми.
- 69.Основні фактори і результати суспільного виробництва.
- 70.Необхідний і додатковий продукт.
- 71.Постійний і змінний капітал.
- 72.Еволюція форм власності та її роль у підвищенні ефективності виробництва та реалізації економічних інтересів.
- 73.Наймана праця і капітал
- 74.Цінні папери та їх види.
- 75.Земельна рента та її види.
- 76.Капітал як економічна категорія. Перетворення грошей в капітал.
- 77.Значення прибутку в розвитку підприємництва.
- 78.Просте та розширене відтворення.
- 79.Економічний ріст.
- 80.Рентабельність виробництва.
- 81.Розвиток малого бізнесу на Україні.
- 82.Безперервність процесу виробництва.
- 83.Організаційно-правові форми підприємств.
- 84.Державна політика регулювання і підтримки сільського господарства.
- 85.Становлення ринку праці на Україні.
- 86.Науково-технічний прогрес і науково-технічна революція і їх значення.
- 87.Суть, передумови та основні етапи розвитку світового господарства.
- 88.Структура сучасного світового господарства та основні тенденції його розвитку.
- 89.Сутність міжнародного поділу праці.
- 90.Закон вартості та його функції.
- 91.Економічна безпека і її об'єкти та завдання.
- 92.Внутрішні та зовнішні загрози економічній безпеці.
93. Об'єкти економічної безпеки.
94. Необхідність, зміст, структура та функції фінансів.
95. Необхідність, зміст і принципи функціонування кредиту в ринковій економіці.

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

Рекомендована література

Основна:

- 1.Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. К. Знання, 2012. 211с.
- 2.Економічна теорія: Політекономія : підручник / за ред. В.Д.Базилевича ; Київ. нац. ун –т. ім.. Т.Шевченка. 9-те вид., доповн. К.:Знання, 2014. 710 с.
3. Економічна теорія : підручник / за заг. ред. В.Д. Лагутіна. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
- 4.Основи економічної теорії. Навч. посіб./ За ред. Козака Ю. Г., Шаповал С. С. К.: Центр учбової літератури, 2012. 264 с.
5. Основи економічної теорії : Підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф.. Л.С.Шевченко. Х.: Право, 2010. 448с.
6. Основи ринкової економіки: підручник / За загальною редакцією В.В. Кулішова . К.: Кондор, 2012. 310 с.
7. Мочерний С.В. Економічна теорія : Підручник. К.: Академія, 2008. 303с.
8. Мочерний С.В. Основи економічної теорії. К.: Академія, 2009. 453с.
9. Мочерний С.В. Основи економічних знань. К.: Академія, 2000. 310с.
- 10.Чепінога В.Г. Економічна теорія: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2011. 656с.
- 11.Федоренко В.Г., Руженський М.М., Палиця С.В., Пінчук Ю.Б. Основи економічної теорії : навч. посіб. 2-ге вид. перероб. і доповн. К.: Алерта, 2012. 312с.

Додаткова література:

1. Базилевич В.Д. Макроекономіка: практикум : навч. посіб. К. : Знання, 2010. 550с.
2. Гелбрейт Дж. Новое индустриальное общество. Избранное. М.: Эксмо, 2008. 1200с. (Антология экономической мысли).
3. Геєць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку. Ін-т екон. та прогнозів. НАН України. К., 2009. 719с.
4. Долан Э.Дж. Рынок: микроэкономическая модель. /под общ. ред.Б.Лисовика, В.Лукашевича; пер. с англ.. В.Лукашевича и др. СПб, 1992. 496с.
5. Історія економічних учень: хрестоматія: навч. посіб. К. : Знання, 2011. 1198с.
6. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег . М. : ГелиосАРВ, 2002. 352с.
7. Кэнэ Ф. Физиократы. Избранные экономические произведения . М. : Эксмо, 2008. 1200с. - (Антология экономической классики).
8. Кларк Дж.Б. Распределение богатства . М. : Экономика, 1992. 447с.
9. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. ; пер. с англ. М. : ГУВШЭ, 2000. 606с.
10. Маршалл А. Основы экономической науки . М. : Эксмо, 2007. 832с. (Антология экономической классики).
11. Маркс К. Капітал. Т.3.Твори . К. : Держ. вид-во політ. л-ри УРСР, 1963. Т.25.
12. Макроекономіка : підручник / за ред. В.Б.Базилевича. К. : Знання, 2008. 703с. – (Класичний університетський підручник).
13. Макконнелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика. М. : ИНФРА-М, 2001. XXXIУ, 974с.
14. Мікроекономіка : підручник / за ред. В.Б.Базилевича. К. : Знання, 2008. 679с. (Класичний університетський підручник).
15. Милль Дж.С. Основы политической экономики с некоторыми приложениями к социальной философии. [пер. с англ. біограф. очерк М.Г.Туган-Барановского]. М. : Эксмо, 2007. 1040с. (Антология экономической классики).
16. Ойкен В. Основы национальной экономика.; пер. с нем. М. : Экономика, 1996. 351с.
17. Олсон М. Логіка колективної дії. Суспільні блага і теорія груп . пер. з англ., післямова С.Сухая. К. : Лібра, 2004. 186с.
18. Робинсон Дж. Экономическая теория несовершенной конкуренции. ; пер. с англ. М. : Прогресс, 1986. 472с.
19. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй. К. : Port Royal, 2004. 593с.
20. Туган – Барановський М.И. Промышленные кризисы: очерк из социальной истории Англии К. : Наук. думка, 2004. 368с.
21. Туган – Барановський М. Основы політичної економії .; наук. ред., автор передм. і вступ. ст. С.М.Злупко. Л. : ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 623с.
22. Фишер С. Экономика. ; пер. с англ. 2-го изд. М. : ДелоЛТД, 1995 864с.
23. Фишер И. Покупательная сила денег.; пер. с англ. М.: Дело, 2001. 320с.
24. Фридмен М. Количественная теория денег.; пер. с англ. М. : Эльф, 1996. 186с.
25. Хансен Э. Экономические циклы и национальный доход . Классики кейнсианства : в 2т. Т.1-2 . пер.с англ., М.: Экономика, 1997. 431с.
26. Хайек Ф. Дорога к рабству. ; пер. с англ. М. : Фонд либерал. миссия : Новое изд-во, 2005. 264с.
27. Хэйне П. Экономический образ мышления ; пер. с англ. М. : Дело : Cattallaxy, 1992. 587с.
28. Хикс Дж.Р. Стоимость и капитал./ под ред. Р.М.Энтова ; пер. с англ. М. Прогресс : Универс, 1993. 448с.
29. Чемберлин Э. Теория монополистической конкуренции: (Реориентация теории стоимости) ; пер. с англ. М. : Экономика, 1996. 351с.
30. Шумпетер Й. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия. М. : Эксмо, 2007. 864с. (Антология экономической классики).

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. [http// www.customs.gov.ua](http://www.customs.gov.ua)
2. [http// www.hr-portal.ru](http://www.hr-portal.ru)
3. [http// www.liga.net](http://www.liga.net)
4. [http// www.nau.kiev.ua](http://www.nau.kiev.ua)
5. [http// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)